

Egenkapitalmetoden og bruttometoden

Publisert: 28.02.2017 kl 22:51

Oppdatert: 18.04.2023 kl 20:26

Investering i tilknyttet selskap skal vurderes etter egenkapitalmetoden i konsernregnskapet. Deltakelse i felleskontrollert virksomhet skal vurderes etter bruttometoden eller egenkapitalmetoden i konsernregnskapet.

[Vurderingsregler ved investering](#) [Datterselskap](#) [Tilknyttet selskap](#) [Felleskontrollert virksomhet](#) [Egenkapitalmetoden](#) [Nær](#)

Som det fremgår av figuren nedenfor (vurderingsregler ved investering i aksjer/andeler mm.), er det valgfrihet mellom egenkapitalmetoden og generelle vurderingsregler i selskapsregnskapet til investor ved investering i tilknyttede selskap og datterselskap. I konsernregnskapet konsolideres datterselskaper, mens egenkapitalmetoden skal brukes for tilknyttede selskaper. For felleskontrollert virksomhet er det valgfrihet mellom egenkapitalmetoden, bruttometoden og generelle vurderingsregler i selskapsregnskapet. I konsernregnskapet kan felleskontrollert virksomhet regnskapsføres etter bruttometoden eller egenkapitalmetoden. Valgfriheten er imidlertid begrenset av at samme prinsipp må benyttes på likeartede investeringer. Dette betyr at dersom bruttometoden er valgt for en investering i en felleskontrollert virksomhet kan ikke egenkapitalmetoden brukes på en annen lignende investering. Tilknyttet selskap eller felleskontrollert virksomhet som er av uvesentlig betydning, kan vurderes etter kostmetoden i konsernregnskapet.

Vurderingsregler ved investering i aksjer/andeler mm. (oversikt dekker ikke alle situasjoner/unntakstilfeller)

	Mindre investering	Tilknyttet selskap	Datterselskap	Felleskontrollert virksomhet (joint venture)
Selskapsregnskapet	Anskaffelseskost og laveste verdis prinsipp Virkelig verdi for markedsbaserte finansielle omløpsmidler	Kost- eller egenkapitalmetoden	Kost- eller egenkapitalmetoden	Kostmetoden/egenkapitalmetoden/ bruttometoden
Konsernregnskapet	Anskaffelseskost og laveste verdis prinsipp Virkelig verdi for markedsbaserte finansielle omløpsmidler	Egenkapitalmetoden	Konsolidering	Egenkapitalmetoden/ bruttometoden

Datterselskap

Et datterselskap er et selskap som et annet foretak har bestemmende innflytelse over, normalt ved eierandel over 50 %. Bestemmende innflytelse betyr at et annet selskap direkte eller indirekte har styringsrett over et annet foretak. Muligheten til å bestemme foretakets finansielle og operative strategier, inklusive dets investerings- og driftsbudsjett er blant annet avgjørende for om et selskap kan sies å ha bestemmende innflytelse over et annet foretak. Et annet sentralt kriterium er muligheten til å oppnevne eller avsette et flertall av medlemmene i styret. Bestemmende innflytelse kan følge av juridisk kontroll eller faktisk kontroll.

Tilknyttet selskap

Tilknyttet selskap er definert i regnskapsloven § 1-4 som foretak hvor investor har betydelig innflytelse, men som ikke er datterselskap eller felleskontrollert virksomhet. Betydelig innflytelse anses normalt å foreligge når investor direkte eller indirekte har 20 % eller mer av stemmeberettiget kapital i et selskap. Har investor mindre enn 20 % av stemmeberettiget

kapital må det sannsynliggjøres at investor har betydelig innflytelse.

Et foretaks bestemmende innflytelse over et annet selskap vil ikke nødvendigvis utelukke at andre har betydelig innflytelse over det samme selskapet. I slike tilfeller må det vurderes nøye om en investor har en betydelig innflytelse, for eksempel med bakgrunn i avtaler, styresammensetning eller lignende forhold.

Investering i tilknyttet selskap skal etter regnskapsloven § 5-17 vurderes etter egenkapitalmetoden eller generelle vurderingsregler i selskapsregnskapet, og etter egenkapitalmetoden i konsernregnskapet.

Egenkapitalmetoden kan likevel ikke anvendes for midlertidig eie. Midlertidig eie foreligger når investor allerede på investeringstidspunktet har intensjoner om eller er forpliktet til å selge investeringen innen kort tid. Investeringen anses midlertidig selv om det på investeringstidspunktet er sannsynlig at det tar lenger tid å avhende investeringen som følge av omstendigheter som investor ikke kan påvirke. Noen selskaper har som formål utelukkende å kjøpe andeler i, og eventuelt utvikle, andre selskap for å realisere gevinster ved salg. Slike selskaper omtales ofte som investeringsselskaper. For slike selskaper kan egenkapitalmetoden gi et misvisende bilde av selskapets investeringer. Selskapene det er investert i har ofte en relativt begrenset tilknytning til investor selv om investor bidrar med kompetanse og ressurser. For investeringsselskaper vil midlertidig eie omfatte investeringer med lenger tidshorisont enn definert i forrige avsnitt. Det er en forutsetning at denne type investeringer er selskapets kjernevirksomhet, og at investeringsporteføljen behandles som omløpsmidler.

Felleskontrollert virksomhet (joint venture)

Felleskontrollert virksomhet er økonomisk virksomhet som er regulert ved avtale mellom to eller flere deltakere slik at disse har felles kontroll over virksomheten. Felles kontroll foreligger bare når strategiske, finansielle og operasjonelle beslutninger vedrørende virksomheten krever enstemmighet mellom deltakerne.

Felles kontroll innebærer at ingen deltaker alene har bestemmende innflytelse. Som oftest er det samtlige deltagere som utøver felles kontroll i henhold til en samarbeidsavtale. Investor i felles kontrollert virksomhet, som ikke er med på utøvelse av felles kontroll, skal vurdere investeringen etter kostmetoden. Selv om investor har en eierandel på 20 prosent eller mer, er dette normalt ikke tilstrekkelig for å bruke egenkapitalmetoden når andre deltakere har felles kontroll.

Midlertidig deltakelse i felles kontrollert virksomhet kan likevel ikke regnskapsføres etter egenkapitalmetoden eller bruttometoden.

Deltakerne må ha inngått en samarbeidsavtale som regulerer den økonomiske virksomheten. Avtalen regulerer hvilke beslutninger som krever enstemmighet eller spesifisert flertall av deltakerne. Viktige beslutninger som vesentlige endringer i eller heving av samarbeidsavtalen, krever normalt enstemmighet mellom deltakerne.

Den økonomiske virksomheten kan være organisert som aksjeselskap, ansvarlig selskap, kommandittselskap, partrederi, eller den kan bare være regulert gjennom samarbeidsavtalen.

Egenkapitalmetoden

Etter egenkapitalmetoden skal investeringen vurderes til investors andel av egenkapitalen, og andel av resultatet skal resultatføres. På kjøpstidspunktet vurderes investeringen til anskaffelseskost. Resultatandelen fratrukket utdelinger tillegges investeringen i balansen. Ved beregning av resultatandelen skal det tas hensyn til merverdi/mindreverdi på kjøpstidspunktet, og interngevinster.

Nedskrivning skjer gjennom nedskrivning i regnskapet til det tilknyttede selskapet og gjennom nedskrivning av merverdi.

Nærmere om beregning av egenkapitalandel og resultatandel

På kjøpstidspunktet vurderes investeringen til anskaffelseskost. Fastsettelse og tilordning av anskaffelseskost etter egenkapitalmetoden følger reglene for fastsettelse og tilordning av anskaffelseskost for datterselskap i NRS 17 Virksomhetskjøp og konsernregnskap.

Ved beregning av resultatandel må det regnskapsmessige resultatet korrigeres for amortisering av mer-/mindreverdier og tilhørende utsatt skatt/skattefordel. Resultatandelen beregnes av resultat etter skatt. Eventuell nedskrivning av merverdi

inkluderes i resultatandelen. Det kan forekomme at selskapet deler ut fortrinnsberettiget utbytte og at investor ikke har andel i dette. Dette forhindrer ikke anvendelse av egenkapitalmetoden, men fortrinnsberettiget utbytte skal redusere grunnlaget for beregning av resultatandelen.

Resultatandelen tillegges investeringen i balansen. Utbytte og andre utdelinger til investor/deltaker reduserer verdien av investeringen. Med utbytte menes foreslått utbytte, mottatt utbytte eller estimert utbytte. Brukes foreslått eller estimert utbytte, må investor sannsynliggjøre at utbyttet vil mottas.

Egenkapitaljusteringer i det tilknyttede selskapet/den felleskontrollerte virksomheten som ikke er resultatført, påvirker investors balanseførte verdi og investors andel føres også direkte mot investors egenkapital. Eksempler på egenkapitaljusteringer er endring av regnskapsprinsipp eller korrigerende av tidligere års feil.

	Egenkapitalmetoden
	Anskaffelseskost
+/-	Resultatandel (korr. for mer-/mindreavskrivninger)
+/-	Utbytte/konsernbidrag
=	Balanseført etter EK-metoden

Balanseført verdi må i tillegg korrigeres for
<ul style="list-style-type: none">Egenkapitaljusteringer i selskapet:<ul style="list-style-type: none">Innskudd/tilbakebetalingUtdelingerKonsernbidragEndring av regnskapsprinsippTidligere års feil
<ul style="list-style-type: none">Omregningsdifferanser
<ul style="list-style-type: none">Kontinuitetsdifferanser
Korrigeres direkte i balansen hos investor dersom visse betingelser er oppfylt.

Fond for vurderingsforskjeller (FFV)

Formålet med fondet er at utdelingsgrunnlaget hos investor ikke skal bli høyere ved egenkapitalmetoden eller bruttometoden i selskapsregnskapet fremfor de generelle vurderingsreglene. Kun resultater mottatt som utbytte, konsernbidrag etc. skal kunne deles ut videre som utbytte fra investor. Resultatførte andeler utover mottatte utbytter skal derfor i henhold til aksjelovens regler avsettes til et bundet fond kalt fond for vurderingsforskjeller. FFV vurderes samlet for alle investeringer og kan ikke bli negativt.

Etter aksjeloven § 3-3 skal en positiv differanse mellom investeringenes balanseførte verdi etter egenkapitalmetoden eller bruttometoden og deres anskaffelseskost avsettes til fond for vurderingsforskjeller. En forskjell som skyldes gevinst ved transaksjon mellom investor og et selskap regnskapsført etter egenkapitalmetoden, kan selskapet unnlate å avsette til fondet. En slik forskjell skal til enhver tid ikke være større enn investors gjenværende urealiserte gevinst. Dette vil omfatte resultatandel fratrukket utbytte og tilsvarende utdelinger. Regnskapsført andel av egenkapitaljusteringer i det tilknyttede selskapet/den felles kontrollerte virksomheten som ikke er innskudd eller tilbakebetaling av kapital, skal inngå i fondet. Det samme gjelder omregningsdifferanser. FFV kan som nevnt ikke bli negativt. En negativ differanse dekkes opp ved senere positive differanser før det igjen avsettes til fondet. Investor i tilknyttet selskap og deltager i felleskontrollert virksomhet som ikke er AS eller ASA, skal ikke avsette til fond for vurderingsforskjeller.

Ved beregning av differansen skal det tas hensyn til interngevinst også ved vurdering av anskaffelseskost. Dette innebærer at bruk av egenkapitalmetoden ikke skal gjøre det mulig å øke grunnlaget for utbytte.

Differanse mellom balanseført verdi og anskaffelseskost som oppstår som følge av omsetning av andeler i selskapet, egenkapitaltransaksjoner eller transaksjoner mellom foretak i samme konsern, kan i samsvar med god regnskapsskikk avsettes til fond for vurderingsforskjeller slik at utbytterammen ikke endres i forhold til vurdering etter de generelle vurderingsreglene. Dette er ment å forhindre at den type transaksjoner til skal gi utilsiktede virkninger med hensyn til økte

utbyttmuligheter i forhold til hva resultatet ville blitt dersom investeringen ble vurdert til kost.

Når det gjelder egenkapitaljusteringer i det selskapet man har investert i, må det ved vurdering av hva som skal til fond for vurderingsforskjeller tas hensyn til om justeringen er basert på opptjente resultater i investors eierperiode eller om det er justeringer som overskrider investors opptjente resultatandel.

Transaksjoner mellom investor og datterselskap/tilknyttet selskap/felleskontrollert virksomhet

Internfortjeneste knyttet til transaksjoner mellom investor og selskap som vurderes etter egenkapitalmetoden må elimineres i den grad eiendelen ikke er solgt videre på balansedagen.

Ved kjøp fra tilknyttet selskap eller felleskontrollert virksomhet (oppstrømsalg) skal investors forholdsmessige andel av internfortjenesten korrigeres mot resultatandelen og den kjøpte eiendel, både etter egenkapitalmetoden og bruttometoden.

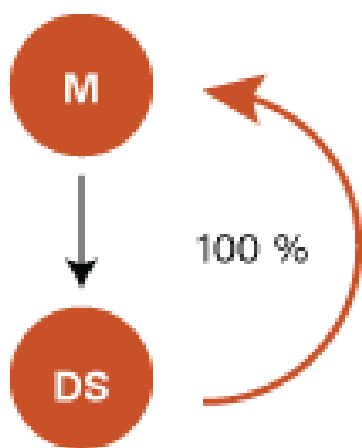
Ved salg til tilknyttet selskap eller felles kontrollert virksomhet (nedstrømsalg) skal investors fortjeneste elimineres forholdsmessig basert på eierandelen i det tilknyttede selskapet/den felleskontrollert virksomheten. Elimineringen føres mot egenkapitalandelen. Internfortjenesten inntektsføres i takt med avskrivning av den solgte eiendel i form av redusert avskrivning. Ved videresalg av eiendelen eller ved realisering av eierandelen resultatføres gjenværende internfortjeneste. Ved bruttometoden skal deltakers andel av fortjenesten korrigeres mot deltakers fortsatte eierandel av den solgte eiendel.

Når en deltager overfører en eiendel til en felleskontrollert virksomhet, både ved salg og som tingsinnskudd, må det vurderes nøye om transaksjonen er på armlengdes avstand. De økonomiske realitetene og ikke formell avtale skal avgjøre om det har funnet sted en overføring av risiko. Forhold som kan indikere det motsatte er, høy eierandel, overføring av like eiendeler eller videreføring av virksomhet fra flere deltagere og eventuell kombinasjon av slike forhold. Ved salg må vederlagets form og tilleggselementer i salgavtalen også tillegges betydning. Hvis overføringen fra deltager til en felleskontrollert virksomhet i realiteten representerer kontinuitet, skal det ikke regnskapsføres noen gevinst. Overføringen av like eiendeler kan i virkeligheten være et bytte av eiendeler.

Når det foretas korrigerende for urealisert internergevinster ved nedstrømsalg, må det korrigeres tilsvarende for utsatt skattefordel knyttet til internergevinster. Den utsatte skattefordelen resultatføres når internergevinster resultatføres. Dersom egenkapitalmetoden eller bruttometoden benyttes både i selskapsregnskapet og konsernregnskapet, skal korrigerende av internergevinster skje likt i selskapsregnskapet og konsernregnskapet.

Tap som regnskapsføres ved salg til eller fra tilknyttet eller felleskontrollert virksomhet indikerer som regel et nedskrivingsbehov og elimineres derfor normalt ikke.

Eksempel: oppstrømsalg

Datter:

Eiendel solgt til mor	100
Kostpris	<u>60</u>
Gevinst	40
Skatt	<u>11</u>
Netto	<u>29</u>

Eiendelen er fortsatt hos mor pr. 31.12.

Løsning:

Mor:	Balanse	Resultat
EKM	29	Resultat 29
Elim.	<u>(29)</u>	Elim. <u>(29)</u>
	<u>0</u>	<u>0</u>

Negativ egenkapitalandel

Investering i tilknyttet selskap skal normalt ikke regnskapsføres med negativ verdi i balansen. Det vil likevel være nødvendig å avsette for andel av tap dersom investor har en forpliktelse eller intensjon om å dekke sin andel av tapet. Dette vil blant annet være tilfelle ved investering i ansvarlig selskap, ved skyldig kapitalinnskudd i kommandittselskap og hvis det er gitt garantier for selskapets forpliktelser eller foretatt betaling på vegne av selskapet for dets forpliktelser. Regnskapsført negativ verdi klassifiseres i balansen som "Andre avsetninger for forpliktelser". Dersom negativ verdi ikke er balanseført skal det ved en senere økning i egenkapitalen i det tilknyttede selskapet ikke beregnes resultatandel før egenkapitalandelen igjen er positiv. Dette innebærer at investor ikke regnskapsfører resultatandel så lenge egenkapitalandelen har negativ verdi.

Deltaker i felleskontrollert virksomhet vil normalt regnskapsføre negativ nettoverdi av deltakelse i felles kontrollert virksomhet, fordi deltakerne vanligvis dekker eventuelle tap som oppstår i virksomheten. Dersom verdien er negativ og deltaker ikke vil dekke denne, skal deltaker ikke anvende bruttometoden, men i stedet anvende egenkapitalmetoden.

Tap som følge av at investor eller deltaker er solidarisk ansvarlig med andre eiere, eksempelvis i ansvarlig selskap, inngår ikke i resultatandelen, men behandles som tap på garanti.

Resultatskatt

Anvendelse av egenkapitalmetoden eller bruttometoden kan gi opphav til utsatt skatt eller utsatt skattefordel.

Forhold i det selskapet det er investert i		Effekt for investor med hensyn til:	
		Egenkapitalmetoden (EKM)	Fond for vurderingsforskjeller
Kapitalnedsettelse med tilbakebetaling	innenfor opptjente resultater i investors eierperiode	Korreksjon av balanseført verdi	Reduseres med tilbakebetalingen
	utover investors opptjente resultatandel	Korreksjon av balanseført verdi og anskaffelseskost	Endres ikke

Kapitalforhøyelse med innbetaling eller konvertering av gjeld		Korreksjon av balanseført verdi og anskaffelseskost	Endres ikke
Konsernbidrag Til det selskapet det er investert i		Korreksjon av balanseført verdi og anskaffelseskost dersom det øker investeringens verdi	Endres normalt ikke
Fra det selskapet det er investert i	innenfor opptjente resultater investors eierperiode	Korreksjon av balanseført verdi	
	utover investors opptjente resultatandel	Korreksjon av balanseført verdi og anskaffelseskost	Endres ikke
Fra det selskapet det er investert i til et av dennes søsterselskap		Omfordeling av EKM (og evt. anskaffelseskost) hos mor (omfordeling)	Omfordeling av FFV. Må vurdere om konsernbidraget kommer fra opptjente resultater i eierperioden eller fra investert beløp, se ovenfor.
Utbytte	innenfor opptjente resultater investors eierperiode	Korreksjon av balanseført verdi	Reduseres med utbyttet
	utover investors opptjente resultatandel	Korreksjon av balanseført verdi og anskaffelseskost	Endres ikke
Endringer av regnskapsprinsipp		Korreksjon av balanseført verdi	Endres tilsvarende
Korreksjon av tidligere års feil		Korreksjon av balanseført verdi	Endres tilsvarende
Omregningsdifferanser		Korreksjon av balanseført verdi	Endres tilsvarende

**Tabellen er basert på tolkningen av regelverket slik det foreligger nå. Angitte løsninger er usikre.*

Bruttometoden

Deltakelse i felleskontrollert virksomhet er en del av deltakers virksomhet. Bruttometoden reflekterer deltakers andel av aktivitet og finansielle stilling i den felles kontrollerte virksomheten og anbefales derfor brukt når metoden gir bedre informasjon enn egenkapitalmetoden. For deltakelse i felles kontrollert eiendel og drift skal deltager i så vel konsernregnskapet som i selskapsregnskapet regnskapsføre sine inntekter, kostnader, eiendeler og gjeld.

Etter bruttomethoden regnskapsfører deltaker sin andel av inntekter, kostnader, eiendeler og gjeld. Spesifikasjon i deltakers regnskap kan foretas på to måter. Det ene alternativet er å innarbeide andelen av regnskapspostene linje for linje i deltakers regnskap. Eksempelvis inkluderes andel av avskrivninger i posten avskrivninger i deltakers resultatregnskap og andel av kontanter og bankinnskudd inkluderes i deltakers tilsvarende post i balansen. Det andre alternativet er å spesifisere andelen som egen post for hver hovedgruppe. Eksempelvis vises andel av driftsinntekter på egen linje i gruppen driftsinntekter og andel av omløpsmidler på egen linje i gruppen omløpsmidler. Selv om det siste alternativet bare spesifiserer andel av hovedgrupper, er det ikke nødvendig med ytterligere spesifisering som noteopplysning. De to spesifikasjonsmåtene er likeverdige.

Foreslått eller estimert utbytte og andre utdelinger kan omklassifiseres til fordring dersom det er betydelig sannsynlighetsovervekt for at deltaker mottar utdelingen.

Fordelingen av inntekter, kostnader, eiendeler eller gjeld vil kunne avvike fra eierandelene i den felleskontrollerte virksomheten. Eventuell annen fordeling av regnskapspostene vil være regulert i samarbeidsavtalen. Deltakers regnskapsføring baseres på avtalt fordeling av regnskapspostene. Dette gjelder også når den økonomiske virksomheten er et selskap. Avvik mellom fordeling av regnskapsposter og eierandeler vil kunne skape fordringer og gjeld mellom deltakerne.

Felleskontrollert virksomhet er vanligvis etablert av deltakerne og deltakers kapitalinnskudd erstattes med andel av eiendeler og gjeld. Dersom det er foretatt et oppkjøp, er dette en transaksjon hvor det er kjøpt en andel i eiendeler og gjeld.

Gjennomføring av bruttometoden innebærer samme prosedyre som ved utarbeidelse av konsernregnskap, jf. NRS 17. Bruttometoden blir av noen av den grunn omtalt som proporsjonal konsolidering.

Kostmetoden

Etter kostmetoden vurderes investeringer i annen virksomhet bestemt til varige eie eller bruk til anskaffelseskost. Mottatt utbytte skal normal inntektsføres. Dersom utbyttet overstiger eiers andel av tilbakeholdt resultat etter kjøpet, representerer den overskytende del tilbakebetaling av investert kapital og reduserer anskaffelseskost for investeringen. Ved bruk av kostmetoden skal det foretas nedskrivning til virkelig verdi hvis verdifallet skyldes årsaker som ikke kan antas å være forbigående. Nedskrivning skal reverseres når grunnlaget for nedskrivning ikke lenger er tilstede.

Nedskrivning av børsnoterte aksjer som er klassifisert som anleggsmidler kan ikke unnlates med begrunnelse at verdindegangen er forbigående. Dette gjelder normalt også andre aksjeinvesteringer hvor det finnes observerbare markedsverdier.

Utbytte fra datterselskap kan inntektsføres i avsetningsåret, uavhengig av om datterselskapet balansefører avsatt utbytte som gjeld. Utbytte fra tilknyttet selskap og felleskontrollert virksomhet som regnskapsføres etter kostmetoden kan inntektsføres i det regnskapsåret som utbyttet er foreslått med bakgrunn i, forutsatt at det er betydelig sannsynlighetsovervekt for slik utdeling. Dette gjelder uavhengig av om tilknyttet selskap / felleskontrollert virksomhet har balanseført foreslått utbytte som gjeld.

Noteopplysninger

Noteopplysninger som skal gis etter regnskapsloven for investeringer som regnskapsføres etter egenkapitalmetoden eller bruttometoden:

- Det skal opplyses om foretaksnavn, forretningskontor, eierandel og stemmeandel for datterselskap, tilknyttet selskap og felleskontrollert virksomhet.
- Det skal opplyses om anskaffelseskost og balanseført egenkapital på anskaffelsestidspunktet.
- For hver investering skal det opplyses om inngående balanse, inntektsført resultat, andre endringer i løpet av året og utgående balanse.
- Det skal opplyses om merverdier og goodwill, samt avskrivning av merverdier og goodwill.

For datterselskap og tilknyttet selskap som regnskapsføres etter kostmetoden skal det gis opplysninger om egenkapitalen og resultatet ifølge siste årsregnskap.

Små foretak

Små foretak har etter regnskapsloven § 3-2 fjerde ledd ikke plikt til å utarbeide konsernregnskap.

Om KPMG

Hold deg oppdatert

Redaktør for Verdt å vite

© KPMG AS and KPMG Law Advokatfirma AS, Norwegian limited liability companies and a member firm of the KPMG global organization of independent member firms affiliated with KPMG International Limited, a private English company limited by guarantee. All rights reserved.